

CARTES DE PROP

La dona forta

Enric Sòria

L'atzar de les efemèrides ens feia preveure que, per als interessats en la literatura valenciana, aquest seria l'any Llorente, ja que enguany es compleixen els 100 anys de la seua mort. És sens dubte un bon pretext per a relleugar amb cura la seua obra i la dels seus adlèters, per a calibrar que n'ha quedat, i, per descomptat, per a celebrar que van existir, atés que gràcies a ells encara avui redactem i llegim papers en la llengua del cas. Amb tot, el poc que portem d'any ja ens adverteix que també recordarem el 2011 per motius luctuosos. No fa gaire ens acomiadàvem de Josep Iborra; ara se'n ha mort, el 15 d'aquest mes, una de les millors escriptores que hem tingut, Maria Beneyto.

Hi ha una peculiaritat de l'obra de Maria Beneyto que no deixa d'esmentar-se quan se'n parla: va ser en tot moment una autora bilingüe. D'escriptors bilingües, a València n'hi ha hagut un toll, i, ateses les circumstàncies, el fet no té res d'estrany. Fins fa ben poc, la major part dels escriptors valencians en català havien començat a redactar els seus primers papers en castellà i no es posaven a escriure en la seua pròpia llengua fins que prenién consciència de tota una pila de coses que estaven mig ocultes i que costaven d'assimilar. El cas de Maria Beneyto no va ser aquest. Nascuda a València el 1925, la família es traslladà a Madrid quan ella era molt menuda, i allà va viure fins a la guerra civil. Per això, es va criar en castellà, i si, als anys 40, va aprendre el valencià, va ser per voluntat pròpia. En el seu cas, el castellà no era una renúncia; al contrari, el català va ser una consecució.

Crec que això explica per què va anar publicant llibres en

els dos idiomes que eren seus al llarg de més de 50 anys, i també per què va ser una poeta de molt notable personalitat en tots dos. És possible copsar diferències de to en els poemes que va escriure en cada llengua. Que el seu primer llibre en català es titulara *Altra veu* no deixa de ser significatiu. En els poemes en català dels anys 90 hi ha un matís elegíac que manifesta d'una manera més fonda aquella perplexitat ferida davant la duresa del món que hi ha en el nucli dels seus versos. Crec que aquests poemes permeten copsar millor els plecs més íntims, i angoixats, de la seua poesia. Però també pot ser que aquesta diferència es dega a la maduresa i no al llenguatge. La poesia de Beneyto, en tots dos idiomes, té sempre una sin-

ci, com s'ha dit sovint, és la novel·la més interessant que es publicà a València en català en tota la dècada dels 60. Com calia esperar del semidesert cultural d'aquells anys, el silenci que l'acollí va ser quasi total.

En això, la trajectòria de la nostra escriptora té punts en comú amb la dels seus companys de generació: Vicent Andrés Estellés, Joan Fuster, Jaume Bru, Joan Valls, Matilde Llòria, Carmelina Sánchez-Cutillas, el massa injustament obli-

A més d'excel·lent poeta, Maria Beneyto va ser una narradora molt considerable

ci, va publicar en 1977 un dels seus millors llibres, *Vidre ferit de sang*, i va passar tan desaparegut que no li'n van quedar ganades de més, en cap idioma, fins al 1993. Llavors, gràcies a la cordial insistència de gent com Lluís Alpera o Josep Ballester, repregué la publicació, amb una allau de títols que deparen sorpreses memorables, com el poema que dedica a Fuster en *Després de soterrada la tendresa* (poema que a mi em corprén especialment, però els exemples es podrien multiplicar sense esforç; parlem d'una poeta de veritat valuosa).

Els llibres de Maria Beneyto van rebre, de vegades, el reconeixement que mereixien, sobretot en castellà. En altres moments, l'opacitat que l'envoltava la va induir a silencis molt

L'escriptora Maria Beneyto, desapareguda fa uns dies.

gularitat molt marcada. Assenyalar-ne distincions potser ja és exagerar-les.

A més d'excel·lent poeta, Maria Beneyto va ser una narradora molt considerable. En català va escriure un deliciós llibre de prosas, *La gent que viu al món*, i una ambiciosa novel·la, *La dona forta*, que intentava combinar la complexitat estructural de la narrativa moderna amb la reivindicació feminista, i que,

dat Rafael Villar, etc. Era un grup ben valuós: van començar amb molta empena a finals dels anys 40 o poc després, però es van trobar amb massa dificultats i molts ho deixaren córrer als anys 60. Durant la Transició, alguns van recuperar la veu amb més o menys fortuna, segons la seua capacitat d'adaptació als vents imperants, que havien canviat molt. Beneyto, al cap d'anys de silen-

llargs. Tot i així, va escriure una obra extensa i poderosa. El seu cas assenyala cruament les greus debilitats del "sistema literari" valencià. La seua constitutiva exigüitat, el seu caïnisme de patí d'escoleta, la seua immensa capacitat d'oblit. Però també mostra que, a desgrat de o contra tot això, es pot alçar una obra de valor. Ara bé, qui ho faça ha de ser fort, o forta, com Maria.

Accident a la central de Fukushima. / AP

ESPURNES

Fuku(Hiro)shima

Martí Domínguez

Veig per televisió una dona japonesa a punt d'agafar el tren, fugint de Tòquio, per la por de la radiació provocada per l'esclafit de la central nuclear de Fukushima. "Me'n vaig a Hiroshima, és més segur", diu la dona al periodista, amb una filleta a qui agafa la mà. Així, i d'una manera inesperada, al televident se li fa present el desastre atòmic d'Hiroshima, i el relaciona amb la nova apocalipsi de Fukushima. D'Hiroshima a Fukushima, per a entendre'ns. El poble japonès ha acceptat amb una resignació extraordinària la catàstrofe, i rep aplaudiments de tot arreu. D'aquesta manera, si d'una banda la catàstrofe ens commou, d'altra ens admira la disciplinada actitud de tot un poble. Sembla que al Japó no hi ha cap moviment antinuclear o, almenys, no s'ha fet sentir. Ni un sol aldarull, ni una sola protesta, ni una sola pancarta. Un país relativament menut, que té cinquanta-quatre centrals, quasi les mateixes que França, situades en una regió d'alt potencial sísmic... Ningú no podia preveure tot açò? L'energia nuclear potser té uns nivells de seguretat alts, però aquest cas demostra com és d'impossible protegir-se dels cataclismes o de l'inesperat. Fa uns dies, uns activistes de Greenpeace es van despenjar per les torres de refrigeració de la central de Cofrents (que té el mateix disseny i característiques que la de Fukushima) i hi van pintar "Nuclears, no gràcies". Si en compte d'ells s'haguera tractat d'un grup terrorista, com ens hauria afectat als valencians? Comptat i debatut, una central nuclear és sempre massa perillosa perquè es pugui justificar. Pot haver-hi un terratrèmol, una catàstrofe natural, un error humà, un atemptat terrorista... Qualsevol d'aquestes possibilitats no deixen ni respirar la humanitat i comprometen no sols la vida dels ciutadans, sinó també la dels seus descendents. Un desastre com el de Fukushima a Cofrents obligaria a evacuar la ciutat de València, potser durant dècades. D'altra banda, les centrals nuclears han entrebancat el desenvolupament d'energies alternatives, que s'ha fet sense ordre ni concert, moltes vegades destruint amb els parcs eòlics paratges d'un gran valor mediambiental. La sensació final de tot açò és la ineficàcia dels governs per a dur a terme un desenvolupament planificat i sostenible. Els mitjans periodístics dretans, tots pronuclears, intenten ara salvar els mobles i parlen del sensacionalisme mediàtic dels mitjans progressistes (dels "ecolojetas" i dels "progrejetas"). Si fa uns mesos negaven el canvi global, ara ens volen convèncer que la nuclear és l'única de les formes possibles, que les altres alternatives són propostes de somniatruïtes. La comunitat científica hauria de posicionar-se clarament respecte de l'energia nuclear, igual com ho ha fet sobre el canvi global. Perquè, en el fons, també amb tota aquesta qüestió la ciència surt qüestionada. Què diuen els científics de l'energia nuclear? No hi ha cap altra opció factible? Per què callen tots?

Recomanem...

POESIA

per ADOLF BELTRAN

ELOGI DE LA MEUA TERRA I ALTRES POEMES

Carles Salvador
Edicions Bromera
Alzira, 2011. 171 pàgines

Amb selecció i introducció de Gonçal López-Pampló, aquesta antologia de la poesia de Carles Salvador permet revisar l'aportació literària d'una de les figures cíviques i culturals més rellevants en la normalització del valencià com a llengua de cultura. Posa també de relleu, com assenyala l'antòleg, que Salvador "mereix un lloc destacat entre els escriptors en llengua catalana de la primera meitat del segle XX i és un dels més importants entre els valencians".

DISC

per XAVIER ALIAGA

OWIX 15 ANYS

OWIX
El corral del burro
Callosa
d'En Sarrià, 2010

Owix, la peculiar formació de folk rock de la Marina Baixa, mampregué a la fi del 2009 una gira ben ambiciosa, acompanyats de complides seccions de corda i vents, per celebrar els seus quinze anys de trajectòria. Un format quasi simfònic que atorgava múscul i espectacularitat al repertori signat per Ximo Guardiola i Pere Samblàs. D'aquella gira sorgeix un triple format, disc, llibre i DVD, que inclou un documental sobre la història d'una reivindicable banda de l'escena folk valenciana.

NARRATIVA

per A. B.

ELS PAPERS ÀRABS

Ivan Carbonell
Edicions del Bullent
Picanya, 2011
186 pàgines

Guanyadora del Premi de Narrativa Juvenil Enric Valor, aquesta novel·la fa d'uns joves estudiants de dos instituts valencians els protagonistes d'una investigació històrica a partir de la troballa d'una carta misteriosa que parla d'un tresor de l'època dels àrabs. L'exercici de desxifrar manuscrits antics i de revelar documents oblidats permet els joves endinsar-se en una història intrigant de bruixeria perduda en l'oblit dels segles.